

Samarbejdet om åen – historisk set

Afsæt og udgangspunkt for udviklingen af Usserød Å Samarbejdet

Indholdsfortegnelse

1. Indledning
2. Det tidlige tværkommunale samarbejde
3. De samarbejds-mæssige konsekvenser af oversvømmelserne i 2010
4. Støtte til Usserød Å Projektet

Indledning

Et af Usserød Å Projektets væsentligste resultater er en afprøvet blivende organisering af det tværkommunale samarbejde om åen. Det nye samarbejde er på centrale områder anderledes end den måde, de kommunale forvaltninger håndterede arbejdet om åen på før 2012. Denne artikel beskriver kort samarbejdet før 2012 som baggrund for en forståelse af, hvilke udfordringer den nye organisering imødekommer.

Det tidlige tværkommunale samarbejde

I forbindelse med udarbejdelsen af recipientkvalitetsplanen for oplandet til Nivå Bugt i **1991** blev målsætningen for Usserød Å og indsatsen på spildevandsområdet drøftet. Amtets udvalg for Teknik og Miljø vedtog at fastholde målsætningen og kravene til indsatsen. Udvalget gav samtidig tilsagn om deltagelse i et måleprogram. Der blev nedsat en arbejdsgruppe, som etablerede 13 målestationer i Usserød Å. Måleprogrammet blev finansieret af Frederiksborg Amt samt Birkerød, Hørsholm og Karlebo kommuner. Det primære formål med måleprogrammet var i starten opfyldelse af recipientkvaliteten. Fra **1996** er der derfor årligt udarbejdet rapporter om årets målinger og vurdering af åens tilstand samt beskrivelse af tiltag gennem året, der har betydning for åens tilstand.

Oversvømmelsesproblemerne langs åen blev først opprioriteret omkring år **2000**, hvor der optrådte mindre oversvømmelser, og det samtidig blev foreslået at genslynge strækninger af åen. Amtet stoppede ved udgangen af **2005** med at bidrage til måleprogrammet, mens kommunerne fortsatte samarbejdet over driften på Usserød Renseanlæg.

Fig. 1 Måleprogrammet fra 1996 til 2015

I **2005** fik arbejdsgruppen derfor udarbejdet en statusrapport for måleprogrammet og den hidtidige indsats. Rapporten viste, at der stadig var problemer med vandkvaliteten.

I **2004-2005** blev der på grund af oversvømmelsesproblemer i det daværende Karlebo Kommune desuden udarbejdet en rapport med en vandløbsmodel (MIKE11) for Usserød Å. Rapporten pegede på, at en regulering af de regnbetingede udledninger til åen var nødvendig for at undgå oversvømmelser.

Formålet med kommunernes samarbejde på det tidspunkt var at sikre, at Usserød Å levede op til sin målsætning inden 2015 som konsekvens af vandplanerne. Dette blev gjort ved at optime-

re styringen af vandstanden i Sjælsø og Usserød Å og fortsætte overvågningen af åens tilstand og igangsætte arbejdet med et fællesregulativ for Usserød Å.

Der blev frem til 2012 afholdt ca. 10 årlige møder i samarbejdet (kaldet Åmålsgruppen), hvor sagsbehandlere fra de involverede kommuner deltog. Møderne koncentrerede sig om at følge op på måleprogram og målinger. Gruppen havde en ekstern konsulent som faglig sekretær.

Der er gennem årene indsamlet et meget stort datamateriale (iltmåler som logger hhv., hvert 2. og 10. min. f.eks.). Det har dog vist sig, at der løbende har manglet kvalitetssikring af data og af måleserierne. Data har været svært tilgængelig og vanskelige at overskue, hvorfor de ikke har været anvendt i et omfang, som måleprogrammets detaljeringsgrad måske har berettiget til. Med andre ord, så havde der i årevis været foretaget målinger, som ikke i praksis i tilstrækkelig grad er blevet anvendt til at forbedre åens eller omgivelsernes tilstand. Arbejdsgruppen led desuden også under en vis "metatræthed" og manglede ledelsesfokus.

I **2009/2010** var der i gruppen af miljøchefer i kommunerne derfor et ønske om at styrke og redefinere samarbejdet. Der var enighed om, at samarbejdet skulle fortsættes, men at rammerne skulle gentænkes. I 2010 var det stadig samarbejdets mål at sikre, at Usserød Å levede op til sin målsætning inden 2015. Dette skulle opnås ved at optimere styringen af vandstanden i Sjælsø og Usserød Å, løbende at overvåge og faktisk reagere på åens tilstand, udarbejde og implementere et fællesregulativ for Usserød Å og afrapportere åens tilstand m.v. til åens interessenter.

Samarbejdet blev reorganiseret med en styregruppe (miljøchefer) fra de involverede kommuner) og en arbejdsgruppe (bemandet med relevante medarbejdere). Der var stadig tilknyttet en ekstern konsulent til gruppen, som varetog overvågning og drift af målesystemet, vurdering og bearbejdning af måledata, modellering af de enkelte kilders bidrag til afstrømningen, udarbejdelse af årsrapport, overvågning af slusedriften ved Sjælsø og vurdering af slusestyringen ved Sjælsø.

Styregruppen indledte arbejdet med at fordele omkostningerne til at drive måleprogrammet på pragmatisk vis med 40 % til Fredensborg, 40 % til Hørsholm og 20 % til Rudersdal uagtet andel af åen (længde, PE udledt osv.). Dette var det første synlige bevis på, at det ikke handlede om at bruge tid på nidkære fordelingsnøgler mellem forvaltningerne, men at det drejede sig om at yde efter bedste evne til fællesskabet og forvente tilsvarende af sine kolleger.

Overordnet forsøgte miljøcheferne således allerede i 2009 at håndtere en kompleks miljømæssig og klimatilpasningsmæssig problemstilling, der gik på tværs af både kommunegrænser, såvel som traditionelle fag- og sektorgrenser. Der var et knapt defineret ønske blandt cheferne om at styrke og redefinere samarbejdet og etablere en effektiv organisation, som kunne udvikle det tværkommunale og tværsektorielle samarbejde omkring Usserød Å.

De samarbejds-mæssige konsekvenser af oversvømmelserne i 2010

Det eksisterende å-samarbejde kom for alvor på prøve ved den voldsomme oversvømmelse den 14. august 2010. Der faldt i størrelsesordenen 100 - 130 mm regn på under otte timer i Usserød Ås opland. Den ekstreme nedbør, som i sig selv satte afstrømningssystemerne under pres, skete i kombination med, at der de foregående 14 dage var faldet ca. 70 mm regn.

Det store arbejde med at håndtere skaderne efter hændelserne påvirkede forvaltningerne i de tre kommuner og tydeliggjorde behovet for en fælles fremadrettet indsats, men anskueliggjorde også potentialet i den. Miljøcheferne deltog sammen i det konkrete arbejde med at vurdere vandstand og passe slusen mellem Sjælsø og Usserød Å i timerne umiddelbart efter ekstremregnen og etablerede her fundamentet for et unikt teamwork.

Fra oversvømmelserne i august 2010

I **september 2010** mødtes borgmestrene fra Rudersdal, Hørsholm og Fredensborg kommuner for at diskutere oversvømmelserne. Der var enighed om at styrke det fælles kommunale samarbejde og beredskab og ikke mindst om en række konkrete initiativer, der skulle sikre, at kommunerne var bedre rustet næste gang, der var risiko for oversvømmelser. Baggrunden for initiativet var en erkendelse af, at ingen kommune alene kan løse de problemer, som er en konsekvens af mere og mere ekstremt vejr.

Borgmestrene var primært enige om, at det fælleskommunale samarbejde om Usserød Å, der havde eksisteret i mere end 15 år, skulle intensiveres, og at en række konkrete initiativer straks skulle føres ud i livet. Et af dem var en fælles beredskabsplan for åen.

Borgmestrene aftalte også, at en arbejdsgruppe bestående af de tekniske direktører og miljøcheferne i de tre kommuner skulle sørge for udarbejdelsen af beredskabsplan og samtidig udarbejde et konkret oplæg til fælles klimatilpasnings- og miljøstrategi for åen. Arbejdet skulle være klar marts 2011, hvorefter borgmestrene vil mødes igen. Forsyningsselskaberne skulle inddrages aktivt i arbejdet med strategien.

Som led i at styrke dialogen med regeringen på klimaområdet inviterede tre borgmestre klimaministeren på et besøg langs åen i oktober 2010.

Borgmester- og ministermøde ved Usserød Å i oktober 2010 (Foto: Fredensborg Kommune)

Arbejdsgruppen bad det rådgivende ingeniørfirma NIRAS om at udarbejde et forslag til klimatilpasnings- og miljøstrategien samt til den fælles beredskabsplan. Strategien blev udarbejdet januar – marts 2011 af NIRAS i samarbejde med firmaet Birgit Paludan. Arbejdet blev udført i tæt samarbejde med forvaltninger og forsyninger. Forløbet var intenst og trak veksler på tidsforbrug og ressourcer i alle forvaltninger.

Udarbejdelsen af strategien var baseret på en lang række forarbejder og rapporter i tilknytning til Usserød Å, som var udarbejdet af de medarbejdere og rådgivere, der havde arbejdet med åen i de seneste 15 år. Den endelige strategi bestod af et strategidokument og et indsatskatalog (se under Referencer). Det understreges i strategidelen, at de fysiske indsatser for klimatilpasning og miljøforbedring kun kan implementeres gennem et tæt og velfunderet samarbejde mellem de tre kommuner og de tre forsyningsselskaber. Strategien beskrev en række nødvendige processuelle og beslutningsmæssige indsatser, der ville kunne danne rammen for et tværkommunalt og tværsektorielt samarbejde.

På baggrund af den opstillede vision og de beskrevne udfordringer blev der peget på ni centrale indsatsområder i et klimatilpasnings- og miljøstrategi:

- Serviceniveau
- Finansielt og juridisk partnerskab
- Tværkommunal organisering
- Tværsektoriel planlægning og forvaltning
- Beredskabsplanlægning
- Overblik og tekniske værktøjer
- Kommunikation
- Vand i oplandet
- Åen og ådalen

Arbejdet med strategien med samling af alle aktører

På borgmestermødet i marts 2011, hvor strategien og tilhørende indsatser blev præsenteret, blev det besluttet at fastholde samarbejdet og stræben mod det fælles mål (visionen) ved at udarbejde en fælles handleplan for ét år ad gangen og udarbejde ansøgning til EU's LIFE program om støtte til den fælles indsats.

Borgmestermødets væsentligste resultat var således, at der blev opnået enig om visionen for åen og samarbejdet:

Usserød Å skal være et samlende element for borgerne i sit forløb gennem Rudersdal, Hørsholm og Fredensborg kommuner. Den skal opleves som et værdifuldt by- og landskabsselement, der optimerer og forener hensynet til både miljø og klimatilpasning.

De rekreative, landskabelige og kulturhistoriske værdier langs Usserød Å bør samtidig styrkes. Målet er, at borgerne langs åen skal se Usserød Å som et attraktivt samlingspunkt og en styrke for bymiljø og rekreativ udfoldelse.

Visionen går på tværs af kommuneskel og betragter Usserød Å som et fælleskommunalt element.

Den oprindelige vision er senere blevet justeret, men den er stadig fundamentet for Usserød Å Projektet, for det blivende samarbejde og for retorikken om åen og åens muligheder.

Allerede i oktober 2009 blev arbejdet med et nyt regulativ, som kunne erstatte det eksisterende som udløb i 1999, igangsat. Regulativarbejdet var, som omtalt ovenfor, forankret i Å-målsgruppen. Regulativet var næsten færdigt i august **2010**, hvor miljøchefgruppen efter oversvømmelserne og beslutningerne om at etablere dobbeltprofil i Fredensborg Kommune besluttede at vente med at færdiggøre regulativet, til de planlagte arbejder var gennemført. [Regulativet](#) blev vedtaget i **2013** og er nu gældende i alle tre kommuner (Se under Referencer).

Som direkte konsekvens af hændelserne i august 2010 opstod et akut behov for en fælles beredskabsplan for Usserød Å. Planen var absolut første prioritet allerede ved borgmestrenes første møde i september 2010, og den blev udarbejdet af miljøchefgruppen parallelt med det øvrige strategiarbejde. Der foreligger nu en "[Beredskabsplan for Usserød Å](#)", som sammenbygger de lokale kommunale beredskabsplaner (se under Referencer).

Støtte til Usserød Å Projektet

Udgangspunktet for ønsket om at søge LIFE+ midler var selvfølgelig strategiarbejdet, men også en grundlæggende nysgerrighed hos miljøchefgruppen på at udforske og udfordre nye samarbejds muligheder i 1:1 og afprøve dem på Usserød Å. Forudsætningen for beslutningen var også, at Fredensborg Kommune kunne bidrage med en rutineret fundraiser, og at kommunen allerede på det tidspunkt havde positive erfaringer med fundraising. Ansøgningen blev primært skrevet af den samme chefgruppe, som udarbejdede strategien med input fra de respektive forvaltninger. Gruppen havde også hjælp af en ekstern konsulent med erfaring i LIFE ansøgninger.

Ansøgningen blev afleveret til EU 1. september 2011. Selv om ansøgningen baserede sig på strategiarbejdet, foretog chefgruppen udvælgelser og prioriteringer af de indsats, som strategiarbejdet havde foreslået, og supplerede disse med beskrivelser af de foranstaltninger til forankring, kommunikation og formidling, som er et krav i et LIFE projekt. Ansøgningsarbejdet er hektisk, og gruppen er under stort pres hen over sommeren 2011. I denne fase involveres forsyningerne også aktivt, netop fordi de skal tage stilling til aktiviteter og til det budget, som de

skal bidrage til. Det er klart, at en så hurtig sagsbehandling og stillingtagen til et omfattende og komplekst projekt af en karakter, som var ny for alle parter, kun var mulig, fordi både den administrative og den politiske del af forvaltningerne allerede var grundigt informeret om status for Usserød Å arbejdet Projektet og de løbende indsatser.

Da ansøgningen var afleveret, var udfordringen at holde momentum og arbejde som aftalt, fordi den forventede sagsbehandlingstid for den type ansøgninger er ca. et år.

I marts 2012 stillede EU uddybende spørgsmål til ansøgningsmaterialet og bad om yderligere oplysninger. Gruppen bag ansøgningen svarede, og den 18. juni 2012 blev så modtaget bekræftelse fra EU på, at projektet var bevilliget. Projektperioden startede 1. september 2012, og derfor måtte styregruppen agere hurtigt. Det første møde om Usserød Å Projektet blev afholdt den 28. juni 2012. På mødet adresseredes ansættelse af projektleder, projekt- og økonomistyringen, kommunikation og pressehåndtering etc. Styregruppen måtte som den første aktivitet udarbejde forslag til stillingsopslag, slå stillingen op og afholde ansættelsessamtaler. Det var i denne fase helt afgørende, at miljøchefgruppen kendte hinanden og projektet ualmindeligt godt efter perioden med strategiarbejdet.